

Original Research

Examining the Degree of Alignment of Farhangian University's Curriculum with the Research-based Teacher Training Approach

Marzban Adibmanesh

Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. marzbaneadib@yahoo.com

Abstract

The present study was conducted with the aim of investigating the degree of alignment of the Farhangian University curriculum with the research-oriented teacher training approach, for this purpose, the elements of the Farhangian University curriculum were examined based on the research-oriented teacher training approach. The research method is descriptive-analytical, the statistical population, the educational system of Iran and the teacher training approach are research-oriented, the sample size is the four elements of Farhangian University curriculum and the teacher training curriculum is research-oriented. The required information was obtained from searching in library resources and printed research reports and searching on the global Internet and the websites of the Ministry of Education and Farhangian University. The general finding of the research indicates the relative attention of Farhangian University curriculum in the curriculum goals to the research-oriented teacher training approach. The curriculum content of Farhangian University does not provide the basis for research works, the teaching methods used are passive methods, in teacher training, research is based on evaluation in the form of self-evaluation and feedback, and this evaluation method is related to the usual methods of evaluating the university curriculum. It has no educators.

Keywords

Curriculum

Farhangian University

Research-oriented
teacher training

Article History

Received:

31 October, 2024

Revised:

11 November, 2024

Accepted:

15 December, 2024

Cite this article as (APA): Adibmanesh, M. (2024). Examining the Degree of Alignment of Farhangian University's Curriculum with the Research-based Teacher Training Approach. *Innovation in Teaching, Learning and Evaluation*, 1(3), 49-61.

<https://doi.org/10.22034/jitle.2024.486338.1015>

https://www.jitle.ir/article_212426.html

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-ncnd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction: Research is an important factor in the production of knowledge and the progress of society, and the amount of research conducted in a country determines its growth and development. However, the important point is that research-oriented education cannot be achieved in the short term and requires long-term planning. The most important investment should be made in teachers, because one of the most important factors influencing the growth of research in a society is the teacher. As someone who spends hours in the classroom with children, he or she should be able to transform a one-way classroom into a two-way and multi-way classroom by teaching them the right research method, problem-solving skills, and the right ways to obtain information, and pay attention to the needs of students and educational goals throughout the teaching process. Accordingly, this study attempts to examine the curriculum of Farhangian University with a research-oriented teacher training approach.

The present study was conducted with the aim of examining the degree of alignment of Farhangian University's curriculum with the research-based teacher education approach. For this purpose, the elements of the Farhangian University curriculum were examined based on the research-based teacher education approach.

Method: The research method is descriptive-analytical, the statistical population is the upper-level documents of the Iranian educational system and teacher education curricula, and the sample size is the Farhangian University curriculum and the research-based teacher education curriculum. The required information was obtained from searching library resources and published research reports, and searching the World Wide Web and the websites of the Ministry of Education and Farhangian University.

Findings: The overall finding of the study indicates that the Farhangian University curriculum pays relative attention to the research-based teacher education approach in the curriculum objectives. The content of the Farhangian University curriculum does not provide the basis for research work, the teaching methods used are passive methods, in research-based teacher education, evaluation is in the form of self-evaluation and feedback, which has no connection with the usual methods of evaluating the Farhangian University curriculum. The overall analysis of the findings indicates that in determining the goals and content of the Farhangian University curriculum, relative attention has been paid to research-based teacher education approaches, the goals in this field have been stated in very general terms, and the expectations, tasks, and skills that student-teachers should acquire in the field of research have not been specified. In the content section of the Farhangian University curriculum, attention has been paid to the research work and research actions of student-teachers to some extent. However, since most of the course content is presented theoretically and only the research method and design of educational problems course is directly related to conducting research work, this form of Farhangian University curriculum content is far from the research-based teacher training course content that encourages student-teachers to solve problems that exist in daily life and related to the professional field through observation and conducting field and research work. If the content of the Farhangian University curriculum does not change and evolve, there is no hope for the production of knowledge through research activities by student-teachers. Due to the content of the Farhangian University curriculum, which is often theoretical, the teaching methods used are also passive methods such as lectures. In research-based teacher training, the teaching method should encourage and compel student-teachers to produce science and knowledge through action research and research work, of course, with the guidance and supervision of the relevant professor. Of course, the lack of use of modern and active teaching methods in the Farhangian University curriculum can perhaps be considered a result of the excessive emphasis of the course content on theoretical and memorizable materials. In the research-based teacher training curriculum, various types of evaluation

methods are used, in such a way that student-teachers evaluate their research and research work and the relevant professor also provides them with the necessary feedback. In addition, the results of the student-teachers' research activities are expressed descriptively and formative evaluation is used in the stages of conducting research, which has no resemblance or connection with the usual methods of evaluating the Farhangian University curriculum.

Funding: The author did not receive any funding.

Conflict of interest: The author declares that there is no conflict of interest in this article.

Acknowledgement: The author thanks the participants for their time and assistance.

بررسی میزان همسویی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور

مرزبان ادیب منش

استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران marzbanedib@yahoo.com

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف بررسی میزان همسویی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور انجام شده است، بدین منظور عناصر برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان بر اساس رویکرد تربیت معلم پژوهش محور مورد بررسی قرار گرفت. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است، جامعه آماری، اسناد بالا دستی نظام آموزشی کشور ایران و برنامه‌های درسی تربیت معلم می‌باشد، حجم نمونه هم برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان و برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور می‌باشد. اطلاعات مورد نیاز از جستجو در منابع کتابخانه‌ای و گزارش‌های تحقیقات چاپ شده و جستجو در شبکه جهانی اینترنت و وب-سایت‌های وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان به دست آمده است. یافته کلی پژوهش، حاکی از توجه نسبی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در اهداف برنامه درسی به رویکرد تربیت معلم پژوهش محور است. محتوای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان زمینه را برای کارهای پژوهشی فراهم نمی‌کند، روش‌های تدریس مورد استفاده روش‌های غیرفعال می‌باشد، در تربیت معلم پژوهش محور ارزشیابی به صورت خودارزیابی و بازخورد است که این شیوه ارزشیابی ارتباطی با شیوه‌های معمول ارزشیابی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان ندارد.

واژگان کلیدی

برنامه درسی
دانشگاه فرهنگیان
تربیت معلم پژوهش محور

تاریخچه مقاله

دریافت:

۱۰ آبان ۱۴۰۳

بازنگری:

۲۱ آبان ۱۴۰۳

پذیرش:

۲۵ آذر ۱۴۰۳

استناد به این مقاله (APA): ادیب منش، مرزبان (۱۴۰۳). بررسی میزان همسویی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور. نوآوری آموزشی، یادگیری و

<https://doi.org/10.22034/jitle.2024.486338.1015>

https://www.jitle.ir/article_212426.html

ارزشیابی، ۱(۳) ۴۹-۶۱

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-ncnd/4.0/>).

پژوهش در نظام‌های آموزشی موقعیت ممتازی دارد، وظایف و ماموریت‌های دشوار و حساس نظام آموزشی در پرتو فعالیت‌های پژوهشی تسهیل می‌شوند و امکان تحقق می‌یابند. معلمان و اساتید نیاز دارند تا برای حرکت از حالت رکود و رسیدن به یک شرایط خلاق با پژوهش درگیر شوند (Borg, 2023). در سال‌های اخیر، تحریک اساتید برای درگیر شدن بیشتر با فعالیت‌های پژوهشی به عنوان یک بخش برجسته از سیاست‌های آموزشی، در جوامع مختلف افزایش یافته است (Shavelson & Towne, 2002). یک دلیل این مسئله این است که درگیر شدن اساتید با پژوهش سبب خواهد شد، تصمیمات آموزشی براساس شواهد پژوهشی گرفته شود که تاثیر سودمند بر تدریس و یادگیری خواهد داشت (Hargreaves, 2019). در حال حاضر به دلایل مختلف، اغلب اساتید گرایش بیشتری نسبت به آموزش پیدا کرده و فعالیت‌های آموزشی را بر پژوهشی ترجیح می‌دهند (Zamani & Benamfar, 2013). آموزش صرف مانع خلاقیت است، زیرا در یادگیری به شیوه سنتی که بر فرایندهای آموزشی تاکید و از روش سخنرانی استفاده می‌شود، خلاف فطرت فراگیران در فرایند یاددهی-یادگیری است. به علاوه فراگیران دوست دارند علاوه بر شنیدن، مشاهده، لمس، سوال و جستجو کنند.

تربیت دانشجو-معلمان پژوهنده، نیازمند پرورش و تربیت آن‌ها در زمینه فراگیری مهارت‌های مطالعاتی و پژوهشی می‌باشد که لازمه آن تغییر رویکرد نظام آموزشی در همین راستا بسوی خلق ایده‌ها، افکار و آموزه‌های جدید می‌باشد و این همان نظام آموزشی، پرورش محور است که اگر به صورت یک نظام ساختاریافته و منسجم، جایگزین نظام آموزشی حافظه محور قرار گیرد ضمن ایجاد پیوستگی و اجماع در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و اثربخشی هم‌افزایانه علمی، دانشجو-معلمان را در راستای به فعلیت رساندن فطرت خدادادی آنان بصورت بالنده‌ای به عنوان خروجی خود تحویل جامعه آموزش و پرورش می‌دهد. اهمیت تربیت معلم و توصیه‌ها و تاکیدات به عمل آمده در این زمینه، لزوم توجه به اصلاح نظام‌های تربیت معلم و اتخاذ تدابیر مناسب برای بهبود تربیت حرفه‌ای معلمان را الزام آور ساخته است (Imam Juma & Saeedi Rizvan, 2006). نظام تربیت معلم ایران در افق چشم انداز ۲۰ساله کشور باید به گونه‌ای باشد که رویکرد آن به نظام تربیت معلم و تامین منابع انسانی، رویکردی پژوهش محور باشد و این امر مبنای سیاست‌گذاری در زمینه تربیت و ارتقا و ارزشیابی معلمان قرار گیرد (Moussipour, 2012) تحول و دگرگونی هر جامعه‌ای به تحول آموزشی آن کشور بستگی دارد و تحول تربیت یک جامعه به نظام تربیت معلم آن جامعه بستگی دارد. لذا رویکرد پژوهش محوری به منزله رویکردی جدید در تحقیقات آموزشی و برنامه‌های درسی تربیت معلم به خاطر ویژگی‌ها و محاسن آن، به طور روز افزونی جهت ارتقای کیفیت عمل تربیتی و افزایش کارایی معلمان به کار گرفته شده است. تاکید بر تحقیق دانشجو-معلمان زمینه پرورش حرفه‌ای مستمر آنان فراهم می‌کند (Imam Juma & Saeedi Rizvan, 2006).

پژوهش عامل مهمی در تولید دانش و پیشرفت جامعه به شمار می‌آید و میزان پژوهش‌های انجام گرفته در یک کشور، میزان رشد و بالندگی آن را مشخص می‌کند اما نکته مهم این است که پژوهش محوری در کوتاه مدت حاصل نمی‌شود و نیاز به برنامه ریزی بلند مدت دارد و بیشترین سرمایه گذاری‌ها باید بر روی معلم انجام گیرد چرا که از مهمترین عوامل تأثیر گذار رشد پژوهش در یک جامعه معلم می‌باشد. او به عنوان کسی که در کلاس ساعت‌ها با کودکان به سر می‌برد باید بتواند با تدریسی خلاق و مبتکرانه و طرح سؤالاتی بحث بر انگیز کلاس درس یک طرفه را به کلاسی دوسویه و چند سویه تبدیل کرده و در این راستا با آموزش روش درست پژوهش، قدرت حل مسأله و راه-های درست کسب اطلاعات را به آنها آموزش داده و در تمامی زمان تدریس به نیازهای شاگردان و اهداف آموزش توجه نماید. بر این اساس، در این پژوهش سعی شده است تا برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور مورد بررسی قرار گیرد.

پیشینه پژوهش

در زمینه میزان همسویی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور، پژوهش مستقلی صورت نگرفته است اما مرتبط با موضوع پژوهش، چند پژوهش صورت گرفته است که در قالب جدول شماره ۱ به چند نمونه اشاره می شود.

جدول شماره ۱- پیشینه پژوهش مرتبط با برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم پژوهش محور

ردیف	محقق	سال اجرا	عنوان پژوهش	نتایج
۱	دهقان و همکاران	۱۳۹۵	ارزشیابی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان از حیث تربیت معلم پژوهشگر (مورد: پردیس‌های شهید بهشتی و شهید هاشمی نژاد).	یافته‌ها نشان داد اگرچه دانشگاه فرهنگیان در چند سال اخیر به سمت پژوهش محور بودن حرکت کرده، اما هنوز دارای کاستی‌هایی می‌باشد که از جمله آنها می توان به کمبود فضا، امکانات، زیرساخت‌های فیزیکی و تجهیزاتی و نیروی متخصص و با انگیزه اشاره کرد.
۲	صادقی و همکاران	۱۳۹۶	شناسایی حوزه‌ها، ابعاد و نشانگرهای کیفیت نظام تربیت معلم ایران	شش حوزه اصلی (طراحی برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی، پژوهش و اشاعه آن، زیرساخت‌ها و منابع آموزشی، حمایت از پیشرفت یادگیرنده و سازمان و مدیریت)، ۲۵ بعد و ۷۵ نشانگر کیفیت شناسایی شده است
۳	حسینی	۱۳۹۹	ارائه چارچوب توسعه فرهنگ پژوهش در مراکز دانشگاه فرهنگیان	چهار مقوله و شاخص‌های مرتبط با عوامل فردی، عوامل مدیریتی، عوامل ساختاری-سازمانی و عوامل برنامه درسی شناسایی شد. توسعه فرهنگ پژوهش یکی از راهبردهای مؤثر بر رشد معلمان و موفقیت نظام آموزشی است

نظر به اهمیت نقش دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان پژوهش محور (Farhangian University Statutes, 2013) در این پژوهش سعی شده است تا برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم، پژوهش محور مورد بررسی قرار گیرد تا نارسایی‌های برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در این مورد شناسایی شوند و پیشنهادهای کاربردی جهت بهبود برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در این زمینه ارائه شود. از این رو در ادامه پژوهش به بررسی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان بر مبنای برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور پرداخته می شود.

سوال پژوهش

۱. به چه میزان برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با مولفه های تربیت معلم پژوهش محور انطباق دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش توصیفی-تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز از جستجو در منابع کتابخانه‌ای، گزارش پژوهش‌های چاپ شده، جستجو در شبکه جهانی اینترنت و سایت‌های وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان به دست آمده است. جامعه آماری، اسناد بالا دستی نظام آموزشی کشور ایران و برنامه‌های درسی تربیت معلم می‌باشد، حجم نمونه هم برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان و برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور می‌باشد.

یافته‌ها

به چه میزان برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با مولفه‌های تربیت معلم پژوهش محور انطباق دارد؟

برای پاسخگویی به سوال اصلی پژوهش، ابتدا به بررسی عناصر برنامه درسی در دانشگاه فرهنگیان پرداخته می‌شود:

عناصر اهداف:

برای هر یک از برنامه‌های درسی دوره‌های تربیت معلم، هدف خاص دوره و به تبع آن صلاحیت‌های مورد انتظار تعریف شده است. هدف از دوره آموزش ابتدایی، تربیت معلمانی است که از طریق کسب دانش‌های نظری و فراگرفتن مهارت‌های عملی توأم با علاقه و نگرش مثبت، برای اشتغال به فعالیت‌های آموزشی و پرورشی در دوره ابتدایی آماده شوند. به طور کلی می‌توان گفت هدف از برنامه‌های درسی دوره تربیت معلم کسب دانش نظری، فراگرفتن مهارت‌های عملی و ایجاد نگرش مثبت در دانشجو-معلمان است. امروزه همه کشورها بهبود بخشیدن به کیفیت تربیت معلم را به عنوان هدف کلی تربیت معلم ذکر کرده و بر برنامه‌های آموزش و پرورش معلمان متمرکز شده‌اند. موضوع کیفیت بخشی به معلمان ترکیبی است از: ارتقای دانش تعلیم و تربیت، دانش محتوایی موضوعی، مهارت‌ها و نگرش‌های لازم برای تدریس مؤثر، درک و فهم قوی از رشد و تحول دانش آموزان، مهارت‌های مؤثر ارتباطی، داشتن تعهدات اخلاقی و توانایی یادگیری مادام‌العمر و روزآمد شدن. در اهداف برنامه درسی مراکز تربیت معلم سابق، لفظ یا عنوانی که معنای پژوهندگی را در ذهن مجسم کند نیامده است. اما در ماده ۲ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان (۱۳۹۰) به توسعه زمینه پژوهندگی و تقویت روحیه پژوهشی، کاربردی کردن دستاوردهای علمی پژوهشی و توانمند سازی نیروی انسانی با تاکید بر تربیت افراد خلاق و توانا در تولید علم در دانشجو-معلمان اشاره شده است.

عناصر محتوا:

محتوا شامل دروس عمومی، دروس تربیتی و دروس تخصصی است. دروس عمومی، شامل معارف اسلامی، ادبیات فارسی، تربیت بدنی، اخلاق اسلامی، انقلاب اسلامی و ریشه‌ها و بهداشت و محیط زیست است. دروس تربیتی شامل: درس‌های تعلیم و تربیت اسلامی، روانشناسی عمومی، روانشناسی تربیتی، اصول و فنون راهنمایی و مشاوره، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، سنجش و اندازه‌گیری پیشرفت تحصیل. بیشتر واحدها نظری است. تولید و کاربرد مواد آموزشی (عملی و نظری) و تمرین معلمی ۱ و ۲ عملی است. دروس اختصاصی با توجه به رشته‌های متفاوت و مربوط به موضوعات تخصصی رشته تدوین می‌شود. به‌طور کلی این دوره‌ها نظری است و برخی از دروس تربیتی و تخصصی عملی و نظری طراحی شده‌اند (Zakavati & Molayinejad, 2007). همچنین درس روش تحقیق و طراحی مسائل تربیتی، نظری و عملی است که مستقیماً به بحث روش تحقیق و اقدام پژوهی دانشجو – معلم با راهنمایی مدرس مربوطه می‌پردازد.

عناصر روش تدریس:

در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان واحدهای دروس تربیتی اغلب به صورت نظری هستند. در تمامی رشته‌ها تقریباً وضع به همین ترتیب است. برای دوره کارشناسی بیشتر دروس به صورت نظری و عملی و نیز کارگاهی تدوین شده‌اند (Zakavati & Molayinejad, 2007). به تبع همین دروس نظری بیشتر اساتید دانشگاه فرهنگیان از روش سخنرانی و بعضاً پرسش و پاسخ استفاده می‌کنند، روش‌های تدریس سنتی و غیرفعال که در آن یادگیرنده منفعل است ارمغان مراکز تربیت معلم سابق به دانشگاه فرهنگیان است و به ندرت از روش‌های تدریس فعال که در آن یادگیرنده خود به تولید دانش و انجام پژوهش می‌پردازد استفاده می‌شود. البته این وضعیت در مورد تمامی واحدهای درسی صدق نمی‌کند. هرچند که در برخی از دروس از شیوه‌های کاملاً فعال در فرایند یاددهی – یادگیری استفاده می‌شود اما عموماً اساتید و البته خود دانشجو – معلمان روش‌های غیر فعال را می‌پسندند و در ضمن بکارگیری روش‌های سنتی تدریس ممکن است از شیوه‌های فعال تدریس مانند: پرسش و پاسخ، بارش مغزی و... استفاده شود.

عنصر ارزشیابی:

ارزشیابی از آموخته‌های دانشجو- معلمان بیشتر در سطح دانش و فهمیدن انجام می‌شود. ارزشیابی تشخیصی و تکوینی به ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد و در دروس عملی هم بازخورد فقط در سطح ساختار مربوط تهیه و تدوین تحقیق و مسایل جزئی است و به دلیل جمعیت زیاد کلاس، نبود امکانات مناسب، دل مشغولی‌های معلمان و...، بیشتر مدرسان و استادان دانشگاه نیز، امیدی به انجام کارهای تحقیق مطلوب توسط دانشجو-معلمان ندارند. در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان، ارزشیابی به منظور نمره‌گذاری و مسائل مربوط به آموزشی و اداری انجام می‌شود و کمتر به هدف اصلی ارزشیابی که همان شناسایی ضعف‌های آموزش و یادگیری می‌باشد توجه می‌شود، همچنین بعد از انجام ارزشیابی بازخوردهای لازم به دانشجو-معلمان داده نمی‌شود و ایرادها و نارسائی‌ها و ضعف‌های آموزش در ارزشیابی برنامه درسی مغفول می‌ماند. در ادامه به بررسی عناصر برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور در دانشگاه فرهنگیان می‌پردازیم.

عنصر اهداف:

یکی از مهم‌ترین اهداف تربیت معلم پژوهش محور، پرورش معلمانی است که ارزش بیشتری به پژوهش و تحقیق داده و بتوانند دروس مربوطه را با این روش، تدریس نمایند. کسانی که در چهارچوب دیدگاه تربیت معلم پژوهش محور به فعالیت مشغولند، هدف‌هایی را تدوین می‌کنند که شکل‌های مختلف تفکر را تقویت می‌کند. در واقع می‌توان گفت که هدف اصلی تربیت معلم پژوهش محور، آشنایی معلمان با روش‌های پژوهش و تحقیق در آموزش و استفاده عملی از آن است تا آن را به دانش آموزان آموزش دهند تا افرادی، متفکر، مبتکر و خلاق تحویل جامعه دهند. به عبارت دیگر آموزش شیوه‌های تفکر خلاق، آموزش حل مسئله، آموزش کاوشگری و... از اهداف بسیار مهم رویکرد پژوهش محوری می‌باشد تربیت کارگزار فکور از دیگر اهداف تربیت معلم پژوهش محور است. کارگزار فکور توسط کلارک (Clark, 2018) به عنوان اندیشه‌ای جدید در تربیت معلم مطرح شده است. در سایه این پدیده واژه‌های مانند: تحقیق حین عمل، تدریس فکورانه، تامل بر عمل، معلم به عنوان محقق و یا رویکرد پژوهشی در تربیت معلمان در بخش‌های مختلف جامعه تربیت معلم رایج شده است (Zeichner & Tabachnick, 2011).

عنصر محتوا:

محتوای اصلی تعلیم و تربیت پژوهش محور را مهارت‌های فرا شناختی¹ تشکیل می‌دهد، که اولین مورد آن را مهارت‌های پژوهشی تشکیل می‌دهد که شامل: قدرت مقایسه کردن، تفکیک کردن، فرضیه ساختن، شیوه‌های جمع-آوری اطلاعات و قدرت پیش بینی می‌باشد (Lipman, 2009). مدرسان دانشگاه فرهنگیان باید معلمانی را پرورش دهند که روش‌های مختلف فکر کردن را آموخته باشند و توانایی فرضیه سازی و تعقیب آن تا رسیدن به نتیجه مطلوب را داشته باشند که تحقق این امر در سایه عملی کردن رویکرد پژوهش محوری است. همچنین در محتوای برنامه درسی پژوهش محوری مطالب درسی چالش انگیزیند و زمینه را بحث و گفتگو و فرضیه سازی فراهم می‌سازند. در تربیت معلم پژوهش محور محتوای دروس به سمت آموزش روش‌های تفکر پیش می‌رود. بدیهی است که مهم‌ترین وظیفه معلم آموزش روش تفکر به دانش آموز است که این امر معلمی را می‌طلبد که خود به روش‌های تفکر صحیح و منطقی دست یافته باشد، لذا اساتید دانشگاه فرهنگیان، باید معلمانی را پرورش دهند که روش‌های فکر کردن را آموخته باشند که این امر در سایه عملی شدن رویکرد پژوهش محور است که بخش عظیم آن مربوط و منوط به محتوای برنامه درسی می‌باشد.

¹ Meta Cognitive

عنصر روش تدریس:

روش‌های آموزش و تدریس در تربیت معلم پژوهش محور مبتنی بر مهارت‌های خودآموزی، اقدام پژوهی و هم اندیشی است. روش اجرای رویکرد پژوهش محور به اندیشه‌های عمومی و مهارت‌های پایه بستگی دارد. در وصف چگونگی آموزش مهارت‌های فکری باید گفت چنین مهارت‌هایی باید کانون توجه نظام آموزشی پژوهش محور باشد. مهارت‌های مهم تفکر از نظر برایتز عبارتند از استدلال کردن-تولید اندیشه- پژوهش و حل مسئله. استاد دانشگاه فرهنگیان می‌تواند با استفاده از مراحل معلم پژوهش محور تربیت کند که ضمن آموزش فکر کردن، بتواند روش‌های پژوهش در تعلیم و تربیت را آموزش دهد. تربیت معلم فکور که از دستاوردهای رویکردی به نام اقدام پژوهی یا پژوهش حین عمل است (Pedro, 2021) می‌تواند یکی از روش‌های تدریس در دانشگاه فرهنگیان باشد و با ارائه این روند در تعلیم و تربیت دست یابی به تربیت معلم پژوهش محور می‌تواند تسهیل شود. روش تدریس پژوهش محور یکی از روش‌های فعال و فرایند محور تدریس است که بر پایه سوال‌های چالش برانگیز و موقعیت‌های مبهم استوار است و به دانشجو فرصت داده می‌شود تا طراحی و تصمیم‌گیری نموده و مسئله را حل نماید. در این شیوه علاوه بر شنیدن، مولفه‌های مهمی همچون مشاهده، پرسش، تفکر، کاوشگری، آزمایش، و استدلال مورد توجه قرار می‌گیرد تا فراگیران از همان ابتدای تحصیل به توانمندی تفسیر و قضاوت و نظریه‌پردازی مجهز شوند در این شیوه، موضوعات درسی از سوی استاد یا دانشجو به صورت یک موقعیت مبهم یا مسأله مطرح می‌گردند و کشف مفاهیم و راه حل‌های عملی برای مشکلات عینی، به صورت گروهی یا فردی به عهده فراگیران است.

عنصر ارزشیابی:

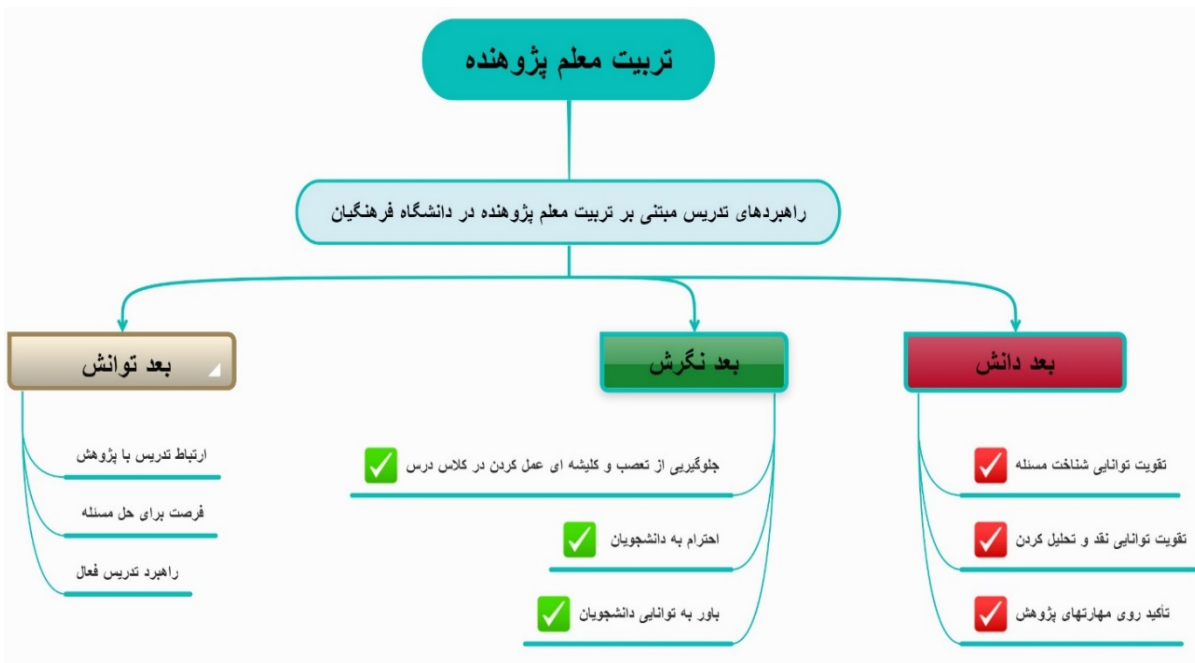
در تربیت معلم پژوهش محور ارزشیابی کیفی حرف اول را می‌زند. یکی از الگوهای جدید ارزشیابی کیفی الگوی ارزشیابی توصیفی است که به عمق و کیفیت یادگیری افراد توجه دارد. از جمله خصوصیات ارزشیابی کیفی که در این رویکرد کارایی بیشتری دارد. ارزشیابی تکوینی، بازخورد، خودارزیابی و ارزیابی عملکردی به همراه گزارش توصیفی است. ارزشیابی به روش هدف-آزاد در تربیت معلم پژوهش محور مورد توجه است. این الگوی ارزشیابی توسط مایکل اسکریبون عرضه شده و در مقابل ارزشیابی هدف مدار و مبتنی بر مصرف کننده و یک ارزش یابی تراکمی است (Khoinejad, 2016). این روش ارزشیابی بر بازده‌های پیش‌بینی نشده برنامه آموزشی تاکید می‌کند (Moussipour, 2012). از مزایای این الگو این است می‌تواند زمینه ابتکار و نوآوری عملیاتی را برای مدرسان و مجریان برنامه آموزشی به همراه داشته باشد (Bazargan, 2018). و به همین دلیل می‌توان برای ارزشیابی رویکرد پژوهش محور از آن بهره برد.

تحقیقات تأیید کرده اند که معلمان هر طور که آموزش ببینند و به آنها تدریس شود همان روش‌ها را در کلاس پیاده می‌کنند پس اگر در تربیت معلم از روش‌های فعال تدریس استفاده گردد می‌تواند الگوئی برای آینده معلمان باشد که آنها نیز این روش‌ها را در کلاس درس خود پیاده کنند. با توجه به مطالبی که در خصوص عناصر برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور بیان گردید، میزان توجه به برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با مولفه‌های تربیت معلم پژوهش محور در جدول شماره ۱ ارائه گردیده است.

جدول شماره ۱. میزان توجه به برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با مولفه‌های تربیت معلم پژوهش محور

عناصر برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان	عناصر برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور
هدف	کسب دانش نظری، کسب مهارت‌های عملی، ایجاد نگرش مثبت نسبت به کلاس درس و تقویت روحیه پژوهشی
محتوا	تربیت معلم فکورانه که توانایی تفکر صحیح و فرضیه سازی و حل مسئله را دارد
روش	محتوا
تدریس	شامل: دروس عمومی، تربیتی و تخصصی که اغلب به صورت نظری است. روش تحقیق و طراحی مسائل تربیتی به صورت نظری عملی است
ارزشیابی	روش تدریس
	سخنرانی و در بعضی موارد پرسش و پاسخ و در بعضی از رشته ها روش پروژه نیز اجرا می شود
	ارزشیابی و ارزش یابی از آموخته هادر سطح دانش و فهمیدن است، از ارزش یابی تکوینی به ندرت استفاده می شود
	پژوهش حین عمل-اقدام پژوهی-فرضیه سازی در کلاس و آزمایش رد یا قبول آن
	خودارزشیابی و ارزشیابی عملکرد توسط استاد همراهِ با ارائه بازخورد و گزارش توصیفی

نتایج پژوهش نشان می‌دهد برنامه درسی تربیت معلم در چهار جزء اهداف، محتوا، روش تدریس و ارزشیابی فاصله آشکاری با سطح مطلوب دارند و نیاز به بازنگری جدی می‌باشد. یکی از ضروری ترین تحولات در نظام‌های آموزشی، تحول در نگرش و روش تدریس معلمان و مدیران اجرایی نظام آموزشی است. معلم به عنوان عنصر اصلی در فرایند تدریس برای ارائه یک تدریس مطلوب می‌بایست همزمان مجموعه‌ای از دانش‌ها و مهارت‌ها را به طور هنرمندانه با یکدیگر ترکیب کرده و با به کارگیری آنها تدریس اثربخش را طراحی و در کلاس ارائه کند. چرا که راهبرد تدریس، یکی از عناصر مهم برنامه درسی است که تحقق اهداف را تا حدودی وابسته به خود ساخته است. با عنایت به یافته‌های که در این بخش به دست آمد به مدل مفهومی تربیت معلم پژوهنده در دانشگاه فرهنگیان اشاره می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی تربیت معلم پژوهنده در دانشگاه فرهنگیان

بحث و نتیجه گیری

تحلیل کلی یافته‌ها حاکی از آن است که در تعیین اهداف و محتوای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان به رویکردهای تربیت معلم پژوهش محور توجه نسبی شده است، اهداف در این زمینه به صورت بسیار کلی بیان شده اند و انتظارات و کارها و مهارت‌هایی را که دانشجویان - معلمان در زمینه پژوهشی باید کسب کنند، مشخص نشده است. در بخش محتوا برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان نیز تا حدودی به کارهای تحقیقی و اقدام پژوهشی دانشجویان-معلمان توجه شده است، اما از آنجایی که اغلب محتوای درسی به صورت نظری ارائه می‌شوند و صرفاً درس روش تحقیق و طراحی مسائل تربیتی مستقیماً به انجام کارهای پژوهشی مربوط می‌شود، این شکل از محتوای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان با محتوای درسی تربیت معلم پژوهش محور که دانشجویان-معلمان را ترغیب به حل مشکلاتی که در زندگی روزمره و مرتبط با زمینه شغلی وجود دارد از طریق مشاهده و انجام کارهای میدانی و تحقیقاتی، فاصله زیادی دارد و اگر محتوای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان دچار تغییر و تحول نشوند نمی‌توان به تولید دانش از طریق فعالیت‌های پژوهشی توسط دانشجویان-معلمان امید داشت. به تبع محتوای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان که اغلب به صورت نظری است، روش‌های تدریس مورد استفاده نیز از روش‌های غیرفعال مانند سخنرانی است، در تربیت معلم پژوهش محور روش تدریس باید دانشجویان-معلمان را به تولید علم و دانش از طریق اقدام پژوهشی و کارهای تحقیقاتی البته با راهنمایی و نظارت استاد مربوطه، راغب و وادار کند، البته عدم استفاده از روش‌های تدریس نوین و فعال در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان را شاید بتوان معلول تاکید فراوان محتوای درسی بر مطالب نظری و حفظ کردنی دانست. در برنامه درسی تربیت معلم پژوهش محور از انواع مختلف روش‌های ارزشیابی استفاده به عمل می‌آید، به این صورت که دانشجویان-معلمان کارهای تحقیقی و پژوهشی خود را ارزیابی می‌کنند و استاد مربوطه نیز به آنان بازخوردهای لازم را ارائه می‌دهد، ضمن اینکه نتایج فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان-معلمان به صورت توصیفی بیان می‌شود و در مراحل انجام تحقیق از ارزشیابی تکوینی استفاده می‌شود که این شیوه ارزشیابی هیچ گونه تناسخ و ارتباطی با شیوه‌های معمول ارزشیابی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان ندارد.

با توجه به نقش معلم در آموزش و پرورش و رسالت مهمی که دانشگاه فرهنگیان در پرورش این قشر مهم جامعه در پیش دارد، لازم است که برنامه درسی این دانشگاه در راستای رویکرد تربیت معلم پژوهش محور مورد بازنگری و

اصلاح قرار گیرد. براساس نتیجه‌ای که از این پژوهش به دست می‌آید، در تربیت معلم پژوهش محور موضوعات درسی به صورت مسئله از سوی استاد مربوطه مطرح می‌شود و دانشجو-معلمان برای کشف مفاهیم و بررسی محتوا به صورت فردی یا گروهی تشویق می‌شوند، آنها به جمع‌آوری اطلاعات می‌پردازند و جواب‌ها و نظریات خود را مطرح می‌کنند و سپس به ارزیابی کار خود می‌پردازند و در نهایت بهترین جواب را ارائه می‌دهند و در صورت لزوم بازخوردهای لازم را دریافت می‌کنند. همچنین نتایج دیگر این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان دارای ضعف‌ها و نارسایی‌هایی در محتوا-روش تدریس و ارزشیابی از آموخته‌های دانشجو-معلمان می‌باشد که وجود این ضعف‌ها و نارسایی‌ها موانعی جدی در تحقق امر پژوهش محوری می‌باشند. با توجه به نتایجی که از این پژوهش به دست آمد، لازم است که برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان به گونه‌ای تنظیم شوند که ضمن ایجاد مهارت‌های لازم برای گفتگوی عملی، تفکر منطقی، نقدپذیری، مشارکت فعال، نگرش علمی به امور، امکان انجام تحقیق و یادگیری مشارکتی و استفاده از تجارب دیگران برای دانشجو-معلمان فراهم آید. دانشگاه فرهنگیان در راستای انجام وظیفه خطیر خود در تربیت معلمان پژوهش محور، باید با اجرای طرح‌های پژوهش حین عمل و اقدام پژوهی، دانشجو-معلمان را در آشنایی بیشتر با امر پژوهش و تحقیق، یاری دهد.

پیشنهادها

- ۱- تدوین سند جامع پژوهشی دانشگاه فرهنگیان که در آن اولویت‌های پژوهشی و تحقیقاتی بیان شده باشد، همچنین کسب دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌هایی تحقیقاتی که دانشجو-معلمان باید کسب کنند به صورت مشخص بیان شوند.
- ۲- اخذ مجوز انتشار فصلنامه‌های علمی - پژوهشی دانشگاه فرهنگیان در رشته‌های مختلف و نشریات علمی-ترویجی در پردیس‌های استان‌ها.
- ۳- فراهم کردن بستر و زمینه لازم برای انجام کارهای پژوهشی در پردیس‌های استان‌ها و تشویق و حمایت همه جانبه از انجام کارهای پژوهشی.
- ۴- تغییر در ساختار برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان از طریق اجرای برنامه‌ریزی دانشگاه-محور و مشارکت دانشجو - معلمان و گروه‌های مختلف آموزشی دانشگاه در تدوین برنامه درسی با در نظر گرفتن تغییرات جهانی و نیازهای منطقه‌ای و محلی.
- ۵- تجهیز هرچه بیشتر پردیس‌ها به امکانات فناورانه جهت سهولت دسترسی به منابع الکترونیکی.
- ۶- ارزشیابی از تحقیقات و فعالیت‌های دانشجو-معلمان به صورت کیفی و استفاده از انواع مختلف روش‌های ارزشیابی با هدف بهبود بخشیدن به کیفیت برنامه درسی در راستای انجام کارهای تحقیقاتی

پشتیبانی مالی

پژوهشگر هیچ گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

تعارض منافع

نویسنده مقاله هیچ تعارض منافی ندارد.

سپاسگزاری

نویسنده مقاله از شرکت کنندگان برای همکاری و صرف زمان سپاسگزاری می‌نماید.

References

- Bazargan, A (2018). Educational evaluation (5th ed.). Samt Publications. (in Persian)
- Borg, S. (2023). *Research education as an objective for teacher learning*. In B. Beaven & S. Borg (Eds.), *The role of research in teacher education* (pp. 41-48). IATEFL.
- Clark, C. (2018). Asking the right question about teacher preparation: Contributions of research on teacher thinking. *Educational Researcher*, 17(2), 5-12. <https://doi.org/10.3102/0013189X017002005>
- Farhangian University Statutes (2013). Approved by the supreme council of the cultural revolution, accessible at www.farhangian-ac.ir. (in Persian)
- Hargreaves, D. (2019). Revitalizing educational research: Lessons from the past and proposals for the future. *Cambridge Journal of Education*, 29, 239-249.
- Imam Juma, M. & Saeedi Rizvan, M. (2006). Research in action of a new approach in teaching while serving teachers. *Quarterly Journal of Education and Training*, 3(1), 11-33. (in Persian)
- Khoinejad, G. (2016). *Lesson planning for better teaching and learning*. Samt Publications. (in Persian)
- Lipman, M. (2009). *Thinking in Education*. Columbia University Press.
- Moussipour, N (2012). Models of educational evaluation, *Quarterly Journal of Education and Training*, 1(3), 23-41. (in Persian)
- Pedro, V. (2011). *Reflection in teacher education: Exploring pre-service teachers meanings of reflective practice*. Unpublished PhD Dissertation, Virginia Polytechnic Institute.
- Shavelson, R. J. & Towne, L. (2002). *Scientific Research in Education*. National Academy Press.
- Zakavati, A. & Molayinejad, A. (2007). A comparative study of the teacher training curriculum system in the countries of England, Japan, France, Malaysia and Iran, *Educational Innovations Quarterly*, 26, 111-123.
- Zeichner, K. M. & Tabachnick R. (2011). Reflection on reflective teaching. In J. Soler, A. Craft & H. Burgess (eds.), *Teacher development: Exploring our own practice* (pp. 72-87). Paul Chapman Publishing Co. Ltd.